

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
Ilkka Keskitalo
Valtakatu 2
96100 Rovaniemi

Lausuntopyyntö 21.12.2013

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Viiankiaavan Natura- arvioinnin täydennyksestä

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on pyytänyt (21.12.2012) Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY-keskus) lausuntoa AA Sakatti Mining Oy:n malminetsintälupahakemukseen liittyvästä Natura-arvioinnin täydennyksestä. Lapin ELY-keskuksen pyynnöstä Tukes on antanut lausunnonle jatkooikaa 1.3.2013 saakka.

Lupatilanne

AA Sakatti Mining Oy hakee malminetsintälupaa Sakatti 1–5 -alueelle, joka sijoittuu suureksi osaksi Viiankiaavan Natura 2000 -alueelle. Kaivosyhtiöllä on ollut Sakatti 1–5 -alueella voimassa olevat valtaukset 17.8.2004–17.8.2012. Yhtiöllä on ollut myös ympäristöministeriön lupa malminetsintään Viiankiaavan soidensuojelualueella.

Ympäristöministeriö myöntänyt kaivosyhtiölle luvan geologiseen tutkimustoimintaan ja malminetsintään myös 15.6.2012, mutta luvasta on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tukes puolestaan myönsi 24.8.2012 kaivosyhtiölle malminetsintäluvan Sakatti 1–5 -alueille, mutta myös tästä luvasta valitettiin ja Rovaniemen hallinto-oikeus on palauttanut asian Tukesille uudelleen käsiteltäväksi. Tällä hetkellä kaivosyhtiöllä ei ole lainvoimaista ympäristöministeriön lupaa eikä malminetsintälupaa Viiankiaavalle.

Natura-arviointi

Malminetsinnän vaikutuksista Viiankiaavan luonnonarvoihin on tehty Natura-arviointi (8.12.2009), josta Lapin ELY-keskus antoi lausunnon Tukesille 14.9.2012. Lausunnossa on todettu, että Natura-arviointia on täydennettävä, mikäli kairausten määrää lisätään tai kaivosyhtiö laajentaa kairaus toimintaansa myös muille haetuille valtausalueille tai malminetsintää suunnitellaan tehtäväksi myös kesäaikaan. Täydentävässä arvioinnissa on myös otettava huomioon kaikki uudet malminetsintätoimenpiteet sekä alueella jo toteutetut toimenpiteet ja niiden yhteisvaikutukset Viiankiaavan luonnonarvoihin.

Viiankiaavan Natura-arviointia koskeva täydennys valmistui 19.12.2012. Asiakirjaa päivitettiin vielä tämän jälkeen ja lopullinen Natura-arviointia koskeva täydennys on päivätty 6.2.2013. Natura-arvioinnin on laatinut Ahma Ympäristö Oy (aik. Lapin Vesitutkimus).

Hankkeen kuvaus

AA Sakatti Mining Oy on tutkinut Viiankiaavan maa- ja kallioperää vuodesta 2004 lähtien. Tutkimustoiminta on käsittänyt geofysikaalisia mittauksia, pohjamoreenin näytteenottoa ja kallionäyttekairauksia. Tutkimukset on tehty pääasiassa Sakatti 1–5 -alueella.

Tutkimukset 2004 – 2012

Geofysikaaliset mittaukset on tehty helikopterista matalalentoina ja maan pinnalla kannettavin laittein. Talvella mittauksissa on käytetty moottorikelkkaa, kesällä mittaukset on tehty kävellen.

Pohjamoreennäytteenotto on tehty Moreenityö Mäcklin Oy:n hydraulisella iskuporayksiköllä, jonka läpivirtausterän halkaisija on 40 mm. Näytteet on kerätty talvisin samoilta linjoilta kuin geofysikaaliset mittaukset 25 metrin välein. Näytteenottopisteitä on yhteensä noin 1000, joista suurin osa sijaitsee Viiankiaavan Natura-alueella.

Kallionäyttekairauksia on tehty vuosina 2006 - 2012 talvella lumipeitteiseen aikaan. Kairauksissa on käytetty Oy Kati Ab:n laitteistoja: Onram 1000- ja Onram 1500-kairausyksiköt. Onram 1000-yksikön pituus on 9 m, leveys 2,45 m, korkeus 3,2 m ja paino 15 t. Äänenvoimakkuus ulkona luonnon taustamelussa (34 dB A) on 5 metrin etäisyydellä 90–97 dB A ja 50 metrin etäisyydellä 66–74 dB A. Suurimmassa osassa kairauksia on käytetty kairaussoijan talteenottomenetelmää.

Jäähdytysveden tarve on 30–40 l/min. Jäähdytysvesi on otettu vanhasta kairanreiästä tai lähimmästä vesistöstä. Kairaukseen ja muuhun tutkimustoimintaan tarvittava kalusto on siirretty paikalle tela-ajoneuvoin ja työntekijät ovat kulkeneet maastoon ja sieltä pois pääasiassa moottorikelkoilla aamuisin ja iltaisin.

Sakatin alueella on tehty yhteensä 120 kairausta (tilanne 3.12.2012), joista 117 sijoittuu Viiankiaavan Natura-alueelle. Kairaukset ovat sijoittuneet kokonaisuutena noin 150 ha:n alueelle.

Suunnitellut tutkimukset

Kaivosyhtiö suunnittelee tekevänsä malminetsintäluvan ensimmäisenä vuotena kallionäytekairauksia, geofysikaalisia mittauksia ja maaperätutkimuksia. Suoalueilla kairattaisiin vain talvella lumipeitteiseen aikaan ja kangasmailla sekä kesällä että talvella.

Geofysikaaliset mittaukset tehdään kairausten yhteydessä kairakoneen ympäristöön maan pinnalle sijoitettavan sondin avulla. Maaperätutkimuksia tehdään vain yksittäisillä paikoilla.

Kairauksissa tullaan käyttämään 4–6:ta Oy Kati Ab:n kairausyksikköä (Onram 1000- ja Onram 1500-kairausyksiköt). Soijan talteenottomenetelmässä käytetään apuaineita, jotka helpottavat mm. soijan erottelua. Malminetsintäluvan ensimmäisenä vuonna on tarkoitus tehdä noin 50 kairausta, joista 47 kairausta kohdistuvat Natura-alueelle. Kairanreikien keskimääräinen syvyys on 600 m. Kairaustoiminta on ympärivuorokautista ja sen laskennallinen kokonaiskesto on noin 100 vrk.

Kairaukseen ja muuhun tutkimustoimintaan tarvittava kalusto siirretään paikalle tela-ajoneuvoin ja työntekijät kulkevat maastoon ja sieltä pois pääasiassa moottorikelkoilla aamuisin ja iltaisin. Kesällä liikkumiseen käytetään mönkijöitä.

Jatkossa on suunniteltu tehtävän 157 kairausta, joista 140 sijoittuisi Natura-alueelle. Toiminta jatkuisi vuoden 2016 loppuun saakka. Suunnitellut kairaukset sijoittuvat suurelta osin Sakattilampien länsipuolelle, alueelle, jolla aikaisemmatkin kairaukset on tehty.

Aluetta koskevat muut hankkeet ja suunnitelmat

Sakatti 1–5 -alueella on voimassa Pohjois-Lapin maakuntakaava, jonka mukaan alue on kaavoitettu luonnonsuojelualueeksi. Aluetta koskee myös oikeusvaikutteinen Kelujärvi-Rajala yleiskaava, jossa Natura-alue on kaavoitettu luonnonsuojelualueeksi.

Kaivosyhtiöllä on Viiankiaavalla ja sen lähiympäristössä varauksia ja valtauksia. Muiden kaivosyhtiöiden varauksia tai valtauksia näillä alueilla ei ole.

Tukesin karttapalvelun mukaan (22.2.2013) yhtiöllä on Sakatti 1–5 -alueen lisäksi neljä muuta kokonaan tai osittain Viiankiaavalle sijoitettavaa malminetsintähakemusta: Petäjä 1–2, Kotimaa 1–2, Särki 1–

4 ja Rimpela 1–3. Lisäksi Viiankiaavan eteläosiin ulottuu Magnus Minerals Oy malminetsintävaraus.

Viiankiaavan Natura 2000 -alue (FI 130 1706)

Viiankiaapa on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Alue on myös ilmoitettu komissiolle lintudirektiivin mukaisena erityisenä linnustonsuojelualueena (SPA-alue). Viiankiaavan pinta-ala on 6595 ha.

Viiankiaavan suojeluperusteina ovat Natura-tietolomakkeella mainitut yhteensä 11 luontodirektiivin liitteen I mukaista luontotyyppiä ja kolme liitteen II lajia sekä yhteensä 12 lintudirektiivin liitteessä I mainittua lintulajia ja yhdeksän lintudirektiivin liitteessä I mainitsemattomia säännöllisesti Viiankiaavalla esiintyvää muuttolintua.

Kasvillisuus- ja linnustoselvitysten perusteella Viiankiaavalla esiintyy lisäksi metsäluhta-luontotyyppiä ja luontodirektiivin liitteen II lajeista lapinleinikkiä, lapinsirppisammalta ja isonuijasammalta sekä 13 sellaista lintudirektiivin liitteen I lajia, joita ei ole mainittu Natura-tietolomakkeessa.

Viiankiaavan Natura-alue kuuluu soidensuojelun perusohjelmaan ja pääosa siitä on suojeltu luonnonsuojelulain mukaisena luonnonsuojelualueena (laki 851/1988). Osittain Natura-alueen suojelu on toteutettu perustamalla yksityisiä luonnonsuojelualueita.

Tiivistelmä malminetsinnän vaikutuksista Viiankiaavan luontoarvoihin Natura-arvioinnin täydennyksen mukaan

Luontotyypit

Malminetsinnän vaikutusten arviointi Viiankiaavan luontotyyppeihin on kohdistettu alueelle, jolla kairauksia suunnitellaan tehtävän.

Kasvillisuusvaikutusalueen laajuudeksi on rajattu noin 174 ha. Tällä alueella esiintyviä Natura-luontotyyppiä ovat: humuspitoiset järvet ja lammet, vaihettumis- ja rantasuot, lähteet ja lähdesuot, letot, luonnonmetsät, metsäluhdat, puustoiset suot, tulvametsät ja yhdistelmätyypeistä aapasuot.

Arvioinnin mukaan kairaustoiminnan ja siihen liittyvän liikkumisen vaikutukset kohdistuvat yhteensä 13 ha:n alueelle. Tämä on Viiankiaavan Natura-alueen pinta-alasta 0,2 %.

1.3.2013

Kairauksista ja liikkumisesta aiheutuvat vaikutukset on arvioitu suuruudeltaan luokkaan ei vaikutusta ja merkittävyydeltään luokkaan merkityksetön seuraavien luontotyyppien osalta: tulvametsät, metsäluhdet, puustoiset suot, aapasuot sekä letot aapasoilla ja puustoiset suot aapasoilla. Luonnonmetsiin toiminnasta aiheutuu suuruudeltaan lieviä vaikutuksia, mutta kokonaisuutena vaikutukset on arvioitu merkityksettömiksi, koska metsien luonnontilaisuus on heikentynyt metsätaloustoimien vuoksi. Kairausten vaikutukset humuspitoiset järvet ja lammet -luontotyyppiin on arvioitu merkittävyydeltään luokkaan vähäinen. Vedenlaatuun kohdistuvilta vaikutuksilta voidaan välttyä, jos lieventävänä toimenpiteenä tutkimuskohteeseen kairataan kuivalta maalta lammen sijasta.

Toiminnasta aiheutuvat vaikutukset vaihettumisoihin ja rantasoihin kohdistuvat noin 2 ha:n alueelle, joka vastaa noin 2 % luontotyyppin kokonaispinta-alasta. Vastaavasti lettojen osalta toiminta kohdistuu noin 2,2 ha:n alueelle, joka on 0,43 % Viiankiaavan lettojen kokonaispinta-alasta. Vaikutukset vaihettumis- ja rantasoihin sekä lettoihin on arvioitu suuruudeltaan luokkaan lievä ja merkittävyydeltään luokkaan vähäinen. Arvioinnin mukaan näitä vaikutuksia voidaan lieventää käyttämällä kesäaikana kulku-urilla muoviverkkoja, mutta siitä huolimatta toiminnalla on näihin luontotyyppisiin vähäisiä vaikutuksia.

Lisäksi kairaussuunnitelman mukaan yksi kairaus olisi kohdistunut alueella olevalle lähdesuolle, mutta kairauspiste on siirretty kangasmaalle, joten vaikutuksia lähdesuolle ei synny.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Luontodirektiivin liitteen II lajeista Viiankiaavalla esiintyvät lettorikko, lapinleinikki, kiiltosirppisammal, lapinsirppisammal, isonuijasammal ja saukko. Näiden lisäksi on tarkasteltu mahdollisia vaikutuksia pohjanlepakkoon ja viitasammakkoon, jotka esiintyvät lähialueella, mutta joiden esiintymisestä Viiankiaavan Natura-alueella ei ole varmuutta.

Hankkeesta aiheutuvat vaikutukset lettorikkoon, lapinleinikkiin, lapinsirppisammaleeseen ja pohjanlepakkoon on arvioitu suuruudeltaan luokkaan ei vaikutusta ja merkittävyydeltään luokkaan merkityksetön. Arvio perustuu lettorikon osalta siihen, että Sakatti 1–5 -alueella ei ole tiedossa olevia lettorikkoesiintymiä. Lapinleinikin esiintymä sijaitsee puolestaan yksityisellä suojelualueella, jossa ei tehdä kairauksia ja lapinsirppisammalen esiintymät sijaitsevat lähimmillään noin 120 metrin päässä kairauspisteestä.

1.3.2013

Kairausten ja liikkumisen vaikutukset kiiltosirppisammaleeseen on arvioitu olevan suuruudeltaan lieviä ja niillä on vähäinen merkittävyys. Kun kairausalueiden lajisto selvitetään ennakkoon lieventävänä toimenpiteenä, vaikutukset kiiltosirppisammaleeseen jäävät merkityksettömiksi.

Suurimmat vaikutukset hankkeella on arvioitu olevan isonuijasammaleeseen toimittaessa alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan. Viiankiaavalla tunnetaan viisi isonuijasammaleen esiintymää, joista kolme sijoittuu Sakatti 1–5 -alueelle. Näistä kaksi sijaitsee lähellä suunniteltuja kairausalueita. Kun kairaukset siirretään kangasmaalle, vaikutusten suuruus pienenee luokasta voimakas luokkaan ei vaikutusta ja merkittävyys luokasta kohtalainen merkittävyys luokkaan merkityksetön.

Saukkoon toiminnalla on lieviä vaikutuksia, mutta ne ovat merkityksettömiä. Viitasammakon ekologia ja esiintyminen alueella tunnetaan puutteellisesti. On todennäköistä, että viitasammakko esiintyy Viiankiaavalla, vaikka havaintoja alueelta ei ole. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti hankkeen vaikutukset viitasammakkoon on arvioitu luokkaan vähäinen merkittävyys.

Lintudirektiivin liitteen I lajit

Kairaustoiminnan pääasialliset vaikutukset alueen linnustoon ovat kairauksesta aiheutuvia suoria häiriövaikutuksia, jotka muodostuvat melu- ja valohäiriöistä sekä liikkumisesta syntyvistä visuaalisista häiriöistä. Elinympäristömuutokset ovat Natura-arvioinnin mukaan korkeintaan 0,2 % Natura-alueen pinta-alasta, eikä niistä siten aiheudu linnustovaikutuksia.

Seuraavassa esitetään lyhyesti hankkeen vaikutusten suuruus ja merkittävyys lintudirektiiviin liitteen I lajeihin.

Hankkeesta aiheutuvat vaikutukset joutseneen ja metsähanheen on arvioitu suuruudeltaan luokkaan kohtalainen ja merkittävyydeltään luokkaan vähäinen merkittävyys. Muiden vesilintujen (jouhisorsa, mustalintu, uivelo, lapasorsa, lapasotka ja kuikka) osalta vaikutusten suuruus vaihtelee paljon lajeittain. Yleisesti ottaen vaikutusten suuruus on kohtalainen ja merkittävyys vähäinen tai merkityksetön. Sakattilammet ovat tärkeä elinympäristö vesilinnuille.

Viiankiaavalla pesii yksi merikotkapari. Hankkeen vaikutukset merikotkaan on arvioitu erittäin suuriksi ja merkittävyydeltään kohtalaisiksi. Jos kairaustoiminnassa otetaan huomioon lieventävät toimenpiteet, toiminnalla arvioidaan olevan merikotkaan vähäinen merkittävyys. Lieventävinä toimenpiteinä on esitetty liikkumisen

välttämistä pesän läheisyydessä ja avosualueella maaliskuun lopussa ja huhtikuussa.

Maakotka ei pesi Viiankiaavan Natura-alueella, mutta sen läheisyydessä pesivä pari oletettavasti käyttää Natura-aluetta ravinnonhankinnassa. Hankkeen vaikutukset kotkaan arvioidaan olevan merkityksettömiä.

Muuttohaukkaan kairaustoiminnalla arvioidaan olevan vähäinen merkittävyys. Viiankiaavalla pesii yksi muuttohaukkapari. Lieventävänä toimenpiteenä touko-kesäkuussa kairaustoiminnan suuntaaminen läntisimmille paikoille pienentää muuttohaukan riskiä kärsiä hankkeesta, kun toiminnan etäisyys pesäpaikkaan nähden kasvaa.

Muihin päiväpetolintuihin (sinisuohaukka, ampuhaukka ja tuulihaukka) hankkeen vaikutusten suuruus on arvioitu kohtalaiseksi ja merkittävyys vähäiseksi.

Metsäkanalintuihin malminetsinnän vaikutusten arvioidaan olevan suuruudeltaan kohtalaisia, pyyn osalta jopa voimakkaita, mutta vaikutusten merkittävyyttä pidetään vähäisenä.

Kurkiin toiminnan vaikutusten suuruus on arvioitu kohtalaiseksi tai jopa suureksi. Merkittävyys on arvioitu varovaisuusperiaatte huomioon ottaen kohtalaiseksi. Jos lieventävänä toimenpiteenä kairaustoiminta ajoitetaan Kiimakuusikon saarekkeen osalta pesimäkauden ulkopuolelle, vaikutusten merkittävyys pienenee luokkaan vähäinen merkittävyys.

Kahlaajista Viiankiaavan suojeluperusteissa on mainittu seuraavat lajit: kapustarinta, liro, suokukko, vesipääsky, jänkäkurppa, jänkäsirriäinen ja mustaviklo. Arvioinnin mukaan kahlaajat ovat ehkä Viiankiaavan suojelullisesti merkittävin linturyhmä valtakunnallisessa mittakaavassa. Kahlaajien kohdalla hankkeen vaikutuksia pienentää selvästi kairausten lähtökohtainen sijoittuminen pesimäaikaan kuivan maan kankaille, jolloin soilla pesivät kahlaajat välttävät suurimmat häiriöt. Vaikutusten suuruus on luokiteltu arvioinnissa liron ja jänkäsirriäisen osalta kohtalaiseksi tai voimakkaaksi ja muiden lajien osalta kohtalaiseksi. Vaikutusten merkittävyys on arvioitu liron osalta vähäiseksi tai kohtalaiseksi ja muiden lajien osalta vähäiseksi. Jos kairaukset ajoitetaan pesimäkauden ulkopuolelle Kiimakuusikon saarekkeen alueella, vaikutusten merkittävyys myös liron osalta pienenee luokkaan vähäinen merkittävyys.

Lapintiiroja pesii Viiankiaavalla laskentojen mukaan yksi pari. Lapintiira tarvitsee elinympäristökseen vesialueita. Maastokartoituksissa lapintiiraa ei havaittu pesivänä Sakattilammella. Hankkeen vaikutukset

lapintiiraan on arvioitu suuruudeltaan lieviksi ja merkittävyydeltään luokkaan merkityksetön.

Pöllöihin (hiiri-, lapin-, suo-, varpus- ja helmipöllö) hankkeen vaikutukset ovat suuruudeltaan kohtalaisia ja merkittävyydeltään korkeintaan vähäisiä.

Pohjantikkaan hankkeen vaikutukset arvioidaan suuruudeltaan kohtalaisiksi, palokärjen osalta kohtalaisiksi-voimakkaiksi ja merkittävyydeltään molempien lajien osalta vähäisiksi.

Viiankiaavalta ei löydetty sinirintapareja vuosien 2009–2010 linnustoseelvityksissä ja on mahdollista, että sinirinta ei enää pesi Viiankiaavalla. Sinirinnan kohdalla vaikutuksen suuruus on korkeintaan luokassa kohtalainen ja merkittävyydeltään luokassa merkityksetön.

Linnustoa koskevassa vaikutusten arvioinnissa on esitetty useita lieventäviä toimenpiteitä, joiden toteuttaminen voisi pienentää vaikutusten suuruutta ja merkittävyyttä muidenkin kuin edellä mainittujen lajien osalta (merikotka, kurki, liro). Lieventävien toimenpiteiden toteuttaminen ei kuitenkaan kaikissa tapauksissa laske vaikutusten merkittävyysluokkaa.

Kairausten ajoittaminen pesimäkauden ulkopuolelle Kiimakuusikon saarekkeen alueella mainitaan lieventävänä toimenpiteenä seuraavien lajien kohdalla: joutsen, metsähanhi, kurki, kapustarinta, liro, suokukko, vesipääsky, jänkäkurppa, jänkäsirriäinen, mustaviklo. Reviirien ja pesimäpaikkojen kartoituksella ja huomioonottamisella voitaisiin pienentää vaikutusriskiä joutsenen, metsähanhen, sinisuohaukan, ampuhaukan, tuulihaukan, metson, teeren, pöllöjen sekä palokärjen ja pohjantikan osalta. Toiminnasta vesilintuihin kohdistuvia vaikutuksia voidaan puolestaan lieventää, jos kairauksia ei tehdä pesimäaikana Sakattilampien läheisyydessä.

Vaikutukset Viiankiaavan Natura-alueeseen kokonaisuutena ja yhteisvaikutukset

Yhteisvaikutusten tarkastelussa on otettu huomioon hankealueella tehdyt kairaukset vuosina 2006–2012. Natura-alueella on tehty 117 kairausta. Aikaisempien kairausten tallausvaikutusalue on arvion mukaan ollut 4,68 ha. Luvussa ei ole mukana liikkumisen osuutta. Suunnitellut kairaukset ja liikkuminen ulottuvat noin 13 ha:n alueelle, mikä on 0,2 % koko Natura-alueen pinta-alasta. Yhteisvaikutusten arvioinnissa oletetaan, että vanhojen kairausten tallausvaikutukset ovat palautuneet lähes ennalleen, koska toiminta on tapahtunut vain talvella. Arvion mukaan yhteisvaikutukset eivät muuta luontotyyppettä koskevia

vaikuttavuusarvioita, vaan vaikutukset pysyvät merkityksettöminä tai korkeintaan vähäisinä.

Linnuston osalta arvioidaan, että aiemmin tehdyillä kairauksilla voi olla yhteisvaikutuksia suunniteltujen tutkimusten kanssa lintupopulaatioiden pitkän ajan kehitykselle, jos poikastuotto häiriytyy useampana vuonna. Luontodirektiivin liitteen II lajien osalta yhteisvaikutuksia ei varsinaisesti käsitellä lainkaan.

Yhteisvaikutusarvioinnissa sivutaan myös vieras- ja tulokaslajeihin vaikuttavia tekijöitä, joita ovat kairausten lisäksi poronhoito ja Viiankiaavalle sijoittuva retkeilyreitti. Vieraslajien mahdollinen leviäminen alueelle on riskitekijä, jota pyritään vähentämään jättämällä kairauskalusto kesäaikana kairausalueelle. Lisäksi mönkijöiden käyttö rajoitetaan vain malminetsintään liittyviin paikallisiin toimintoihin, mikä vähentää vieraslajien siementen leviämismahdollisuutta. Myös Natura-alueelle vietävien muovikalvojen ja pressujen käsittelyssä pyritään ottamaan huomioon vieraslajien leviämiskäytännön. Natura-arviossa esitetään vieraslajien leviämistä koskevan seurannan järjestämistä.

Viiankiaavalle sijoittuvan moottorikelkkareitin käytöstä ei arvioida aiheutuvan yhteisvaikutuksia kairaustoiminnan kanssa ts. yhteisvaikutukset eivät ole sen suurempia kuin yksin kairaustoiminnasta aiheutuvat vaikutukset.

Natura-alueella toteutetuilla ja suunnitteilla olevilla kairauksilla ei ole kokonaisuutena myöskään vaikutusta alueen hydrologiaan, vaikka pistemäiset veden laadun muutokset kairauspisteillä pinta- ja pohjaveteen ovatkin mahdollisia. Näin ollen toiminta ei aiheuta suoria tai välillisiä vaikutuksia suokasviyhdyksuntiin pitkälläkään aikavälillä.

Hydrologiaa käsittelevän raportin (Golder Associates Ltd) mukaan kairauksista jää kallioperään tilavuudeltaan noin 10,8 m³:n reikä, jos reiän syvyys on 600 metriä. Viidenkymmenen kairanreiän yhteistilavuus on siten noin 542 m³. Tämä määrä laskisi suovedenpinnan tasoa 0,3 mm kairauksia ympäröivällä kasvillisuusvaikutusalueella (174 ha), jos kairaukset tehtäisiin samaan aikaan. Kairauksilla ei ole selvityksen mukaan vaikutuksia suon vesitaseeseen tai veden virtaussuuntiin.

Golder Associates Ltd:n raportissa on selvitetty myös kairauksissa käytettävien apuaineiden vaikutuksia. Apuaineet voivat olla suoran kosketuksen tai mahdollisesti suon pinnalle tulevan veden kautta haitallisia kasvillisuudelle, jolloin myös pienialainen kasvillisuuden heikentyminen haitta-aineiden vaikutuksesta on mahdollista. Golder Associatesin selvitysten mukaan minkään apuaineen suurimmat pitoisuudet eivät ylitä tarkastelluista tietokannoista löytyneitä

alhaisimpien akuutin toksisuuden referenssiarvoja.
Pitkäaikaisvaikutusten tarkastelussa haitta-aineiden pitoisuudet ovat ehtineet laimentua eikä pitkäaikaisvaikutuksia pääse syntymään. Selvityksen perusteella kriittiset haitta-aineet eivät myöskään rikastu helposti ravintoketjussa vaikutusten paikallisuuden ja haitta-aineiden ominaisuuksien perusteella.

Lapin ELY-keskuksen lausunto

Arvioinnin asianmukaisuus

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Viiankiaavan Natura-arvioinnissa malminetsinnän toimenpiteet ja määrä on kuvattu riittävän yksityiskohtaisesti, jotta toiminnan vaikutuksia alueen suojeluperusteisiin voidaan arvioida. Malminetsinnän oleelliset vaikutustyyppit Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteisiin on tunnistettu ja arvioinnissa käytetyt vaikutusalue-rajaukset ovat asianmukaisia.

Arviointia koskeva aineisto ja menetelmät on esitetty laajasti ja aineistosta käy ilmi, mitä selvityksiä on tehty ensimmäisen Natura-arvioinnin (8.12.2009) jälkeen. Aineiston ja menetelmien kuvausosiossa on käsitelty asianmukaisesti myös arviointiin liittyviä epävarmuustekijöitä. Vuonna 2012 tehdyistä kasvillisuuskartoituksista olisi ollut hyvä ilmoittaa tarkat paikkatiedot esimerkiksi kartoilla. Nyt tekstissä todetaan vain, että kasvillisuuskartoitukset vuonna 2012 on kohdistettu kaivosyhtiön malminetsintäluvan voimaantulon ensimmäisenä vuonna suunnitelluille kairauspisteille ja niiden lähiympäristöön sekä kahdelle Sakatti 1–5 malminetsintäalueen reunaosalle.

Natura -arvioinnissa on esitetty myös lieventäviä toimenpiteitä, mutta sanamuodoista ei aina ilmene, onko kaikki esitetyt lieventävät toimenpiteet tarkoitus toteuttaa. Esimerkiksi linnuston osalta todetaan, että *kulkureitit ja kairaustoiminnan ajoittaminen voidaan tarvittaessa myös suunnitella lintujen tarkat reviiri- ja pesimäpaikat huomioiden. Koska linnustovaikutusten arvioidaan jäävän kuitenkin vähäisiksi, kartoituksilla saavutettu hyötykin olisi oletettavasti pieni.* Arvion loppuyhteenvedosta voisi kuitenkin päätellä, että kaikki lieventävät toimenpiteet on tarkoitus toteuttaa, sillä yhteenvedossa todetaan, että kairaustoiminta ei heikennä merkittävästi suojeluperusteena olevia luontoarvoja, mikäli vaikutuksia lieventävät toimenpiteet toteutetaan huolellisesti.

Tekstissä on jonkin verran turhaa toistoa. Esimerkiksi lieventäviä toimenpiteitä esitetään sekä luontotyyppikohtaisessa arvioinnissa että luontotyyppeihin liittyvänä yhteenvetona. Epäselvyyttä aiheuttaa myös se, että joissakin tapauksissa (esim. maakotka) merkittävyyden arvioissa eroja verrattaessa tekstiä ja yhteenvetotaulukon tietoja toisiinsa.

Yhteenvetona ELY-keskus katsoo, että arviointia voidaan pitää asianmukaisena ja riittävänä sen arvioimiseksi heikentääkö suunniteltu malminetsintä merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden perusteella Viiankiaapa on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon.

Malminetsinnän vaikutukset Viiankiaavan luonnonarvoihin

Luontotyyppit

Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan suunnitellun malminetsinnän vaikutusten suuruus ja merkittävyys luontotyyppeihin on Natura-arvioinnissa oikeansuuntainen.

Hankkeen vaikutukset luontotyypeille on lieventävien toimenpiteiden jälkeen arvioitu olevan luokassa vähäinen merkittävyys tai merkityksetön. Luonnonmetsiä koskevassa merkittävyyden arvioissa on otettu huomioon, että alueella on harjoitettu metsätaloutta.

ELY-keskus huomauttaa, että Natura 2000 -verkoston tavoitteena on turvata luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen säilyminen suotuisalla suojelun tasolla tai suotuisan suojelutason palauttaminen. Alueet on valittu Natura 2000 -verkostoon suotuisan suojelutason säilyttämiseksi tai saavuttamiseksi. Viiankiaavalla sijaitsevat metsätalouden piirissä olleet metsiköt tulevat aikaa myöten kehittymään kohti luonnonmetsää ja siten lisäämään luonnonmetsien suotuisaa suojelutasoa. Mahdollinen malminetsintälupa tulee hidastamaan tätä kehitystä.

Luontodirektiivin liitteen II lajit

Luontodirektiivin liitteen II lajit lettorikko, lapinleinikki, kiiltosirppisammal, lapinsirppisammal ja isonuijasammal ovat kaikki rauhoitettu luonnonsuojeluasetuksella (LsA 160/1997) ja niiden hävittäminen on luonnonsuojelulain 42 §:n mukaan kielletty (LsL 1096/1996). Lettorikko, kiiltosirppisammal, lapinsirppisammal ja isonuijasammal ovat myös uhanalaisia lajeja (LsA 160/1997). Lapinsirppisammal ja isonuijasammal ovat lisäksi erityisesti suojeltavia lajeja (LsA 160/1997). Lettorikko ja kiiltosirppisammal ovat Suomessa vaarantuneita lajeja ja lapinsirppisammal ja isonuijasammal erittäin uhanalaisia.

1.3.2013

Saukko, pohjanlepakko ja viitasammakko ovat rauhoitettuja lajeja (LsL 1096/1996, LsA 160/1997). Lisäksi ne kuuluvat luontodirektiivin liitteen IV tiukasti suojeltuihin lajeihin.

Arvion mukaan vaikutuksia näihin lajeihin ei synny, jos tutkimuskohteiden lajisto kartoitetaan ennakoita. Arvioinnissa todetaan myös aivan oikein, että kasvilajien osalta arvioinnissa on epävarmuutta, koska kaikkia luontodirektiivin liitteen II lajien esiintymäpaikkoja ei tunneta. Erityisesti tämä koskee vaikeasti havaittavissa olevia ja laikuttain esiintyviä sammalia.

ELY-keskus pitää uhanalaisen ja muuten arvokkaan lajiston esiintymien selvittämistä etukäteen tutkimuskohteilla ja kulku-urilla tutkimustoiminnan ehdottomana edellytyksenä, sillä tällä tavoin voidaan vähentää huomattavasti hankkeen vaikutuksia Viiankiaavan suojeluperusteena oleviin lajeihin.

Lintudirektiivin liitteen I lajit ja muuttolinnut

Viiankiaapa on lajistollisesti arvokas lintusuo. Alueella esiintyy mm. merikotka, maakotka ja muuttohaukka, jotka kaikki on luokiteltu vaarantuneiksi (VU) lajeiksi. Ne kuuluvat myös erityisesti suojeltaviin lajeihin. Muita alueella esiintyviä uhanalaisia lajeja ovat mm. suokukko, jouhisorsa, sinisuohaukka ja vesipääsky. Lisäksi alueella esiintyy kymmenkunta lintulajia, joiden säilyttämisestä Suomella on kansainvälinen vastuu.

Hankkeella on arvioitu olevan vähäinen merkittävyys kaikkiaan 24 lintudirektiivin liitteen I lajiin tai alueella säännöllisesti esiintyvään muuttolintuun. Herkin ajankohta häiriöille on pesimäaika. Arvioinnissa todetaankin, että linnuston osalta kairaustoiminnalla arvioidaan olevan vaikutusta lähinnä paikallisen kannan poikastuotantoon.

Natura-arviosta käy myös ilmi, että hankkeen vaikutuksia linnustoon voidaan monella tapaa lieventää. Lieventävät vaikutukset kohdistuisivat ainakin jollakin tasolla suurimpaan osaan suojeluperusteena olevia lintulajeja.

Natura-arviossa todetaan myös, että aiemmin tehdyillä kairauksilla voi olla yhteisvaikutuksia lintupopulaatioiden pitkän ajan kehitykselle, jos poikastuotanto häiriintyy useampana vuonna. Maastokartoituksissa vuosina 2009–2010 ei ole kuitenkaan havaittu linnustossa sellaisia muutoksia, jotka olisi voitu yhdistää kairaustoimintaan. ELY-keskus huomauttaa, että kairauksen määrät olivat tuolloin huomattavan paljon pienempiä ja kairauskalustoa oli vähemmän käytössä kuin mitä nykyisessä suunnitelmassa on. Lisäksi kairauksia on tehty myös vuosina 2011–2012. Toiminnan vaikutukset lintulajistoon ovat siten

kestäneet ja suunnitelman mukaisesti toteutettuna tulevat kestämaan melko kauan, toisin kuin Natura-arvioinnissa on todettu.

Varovaisuusperiaate huomioon ottaen ELY-keskus katsoo, että kairauksia ei tulisi tehdä lintujen pesimäkaudella (toukokuun alku – heinäkuun loppu). Merikotkan ja maakotkan suojeluun liittyen tulee tutkimustoiminnassa ja liikkumisessa lisäksi noudattaa Metsähallituksen asettamia rajoituksia.

Kokonaisvaikutukset Viiankiaavan Natura-alueeseen

Kaivosyhtiö AA Sakatti Mining Oy:n tutkimusohjelmaan sisältyy noin 190 syväkairausta Viiankiaavalle Sakattilampien länsi- ja eteläpuolisille alueille. Aikaisemmin tällä alueella on tehty 117 kairausta. Tutkimukset on suunniteltu toteutettavan 3–4 vuoden aikana. Kairauksissa käytetään 4–6 kairausyksikköä. Ensimmäisenä tutkimusvuotena on suunniteltu tehtävän noin 50 kairausta, joiden laskennallinen kokonaiskesto on 100 vuorokautta.

Natura-arvioinnin johtopäätös on, että kairaukset eivät heikennä merkittävästi Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteena olevia luontoarvoja eikä Natura-aluetta kokonaisuutena, mikäli vaikutuksia lieventävät toimenpiteet toteutetaan huolellisesti.

Arvioinnissa todetaan myös, että malminetsintäluvan ensimmäisen voimassaolovuoden jälkeen suunniteltujen kairausten toteuttamista varten tulee tehdä kairauskohteiden ja kulkureittien uhanalaisten kasvien kartoitukset, jotta heikentäviltä vaikutuksilta vältytään. Tällöin myös toiminnan heikentävät vaikutukset tulee arvioida uudelleen ja arvioida myös vaikutukset Natura-alueen eheyteen.

Lapin ELY-keskus toteaa, että kyseessä on hyvin laaja ja pitkäkestoinen Natura-alueelle sijoittuva tutkimushanke, joka vaikuttaa monella tapaa alueen luontoon. Luontotyyppi- ja lajikohtaisen arvioinnin lisäksi Natura-arvioinnissa on arvioitava vaikutukset Natura-alueen koskemattomuuteen. Luontodirektiivissä asia on ilmaistu seuraavasti: *toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta ko. Natura-alueen koskemattomuuteen.* Koskemattomuudella ei tarkoiteta alueen täydellistä luonnontilaisuutta vaan Natura-alueen ekologisen rakenteen ja toimivuuden säilymistä elinkelpoisena.

Natura-arvioinnissa on kyllä tarkasteltu yhteisvaikutuksia ja hankkeen vaikutuksia Natura-alueeseen kokonaisuutena, mutta kaikissa tapauksissa ei kovin perusteellisesti. Esimerkiksi lajeihin kohdistuvissa vaikutuksissa ei ole otettu huomioon tai ei tiedetä aikaisempien

pohjamoreeninäytteenottojen ja kairausten sekä näihin molempiin liittyvien kulkemisten vaikutuksia. Yhteisvaikutuksissa käsitellään vain suunnitelluista tutkimuksista aiheutuvia vaikutuksia.

ELY-keskuksen näkemyksen mukaan arvioinnin epävarmuudet liittyvätkin hankkeen vaikutuksiin Viiankiaavan Natura-alueen eheyteen. Alueen ekologisen toimivuuden korostaminen tarkoittaa, että vaikka vaikutukset eivät olisi mihinkään luontotyyppiin tai lajiin yksinään merkittäviä, vähäiset tai kohtalaiset vaikutukset moneen lajiin saattavat heikentää alueen ekologista toimivuutta merkittävästi. Niin ikään vaikutusten ei tarvitse kohdistua suoraan arvokkaisiin luontotyyppihin tai lajeihin ollakseen merkittäviä, vaan ne voivat kohdistua esim. maaperään tai hydrologiaan, mikä voi myöhemmin vaikuttaa luontotyyppihin ja lajeihin.

Natura-arvioinnissa tällaisia pieniä ja vaikeasti arvioitavia kokonaisuuden osia ovat mm. paljon käytetyt kulkureitit ja merkittävyydeltään vähäiset vaikutukset useisiin suojeluperusteena oleviin lintulajeihin. Arvioinnin mukaan herkillä ja paljon käytetyillä kulkureiteillä on nähtävissä tallauksen vaikutuksia, jotka ovat syntyneet talvella aikaisempien tutkimusten aikana. Uusien tutkimusten myötä liikkuminen lisääntyy ja kangasmailla tutkimuksia tehdään myös kesällä. Liikkumisesta aiheutuvia suoria ja epäsuoria vaikutuksia on kuvattu hyvin luvussa 6.1.1., mutta varsinaisessa luontotyyppi-arviossa ei oteta kantaa liikkumisen/tallauksen mahdollisesti aiheuttamiin epäsuoriin vaikutuksiin, kuten esimerkiksi pintavesien hydrologisiin muutoksiin ja sitä kautta kasvillisuusmuutoksiin.

Yhteenvetona Lapin ELY-keskus toteaa, että varovaisuusperiaate huomioon ottaen tutkimustoimintaa pitäisi rajoittaa. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Natura-arviointi on riittävä sen varmistamiseksi, ettei AA Sakatti Mining Oy:n suunnittelema malminetsintä aiheuta merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Viiankiaavan Natura-alueen suojeluperusteisiin, jos se toteutetaan siinä laajuudessa kuin ensimmäisenä malminetsintälupavuotena on suunniteltu (noin 50 kairausta). Jatkotutkimusten osalta tulee tehdä uusi heikentävien vaikutusten arviointi ja arvioida myös vaikutukset Natura-alueen eheyteen. Myös varsinaisessa Natura-arvioinnissa on esitetty vaikutusten arviointia uudelleen ensimmäisen tutkimuskauden jälkeen.

ELY-keskus edellyttää myös, että yhtiö esittää tarkat tutkimussuunnitelmat sekä Metsähallitukselle että ELY-keskukselle sen varmistamiseksi, että tutkimustoiminta vahingoittaisi mahdollisimman vähän luontoa.

Lisäksi ELY-keskus toteaa, että kairaustoimintaa koskevat lieventävät toimenpiteet tulee toteuttaa huolellisesti. Suoalueella tutkimukset tulee tehdä talvella maan ollessa roudassa ja lumen peitossa. Jäähdytysvesi tulee ottaa ensisijaisesti vanhoista kairanrei'istä. Jos tämä ei ole mahdollista, vesi tulee ottaa isommista vesistä, ei puroista tai lähteistä. Kairaussysteemiin kuuluvien apuaineiden käytössä tulee käyttää ympäristön kannalta mahdollisimman haitattomia aineita. Vieraslajiriskiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi kaikessa tutkimustoiminnassa ja liikkumisessa Natura-alueella tulee huolehtia siitä, ettei luonnolle aiheuteta tarpeetonta vahinkoa.

Viiankiaavan soidensuojelualue ja yksityiset luonnonsuojelualueet

Haettu malminetsintäalue sijoittuu lähes kokonaan Viiankiaavan soidensuojelualueelle. ELY-keskus toteaa, että alueella tarvitaan ympäristöministeriön lupa geologiseen tutkimukseen ja malminetsintään Viiankiaavan soidensuojelualueen perustamisasetuksen (852/1988) mukaisesti.

Viiankiaavan Natura-alueen länsiosassa on lisäksi yksityinen suojelualue (YSA). Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan sellaiset malminetsintään liittyvät toimenpiteet, jotka vahingoittavat maa- ja kallioperää, eivät ole mahdollisia yksityisellä suojelualueella (lausunto LAPELY/109/07.01/2012).

Seuranta

Natura-arvioinnissa on esitettyjen seurantatutkimuksien aiheina ovat: kairausten aiheuttamat vaikutukset, merikotkan ja maakotkan pesinnän onnistuminen sekä vieraslajien ja tallauksen aiheuttamat vaikutukset. ELY-keskus pitää seurantojen toteuttamista tärkeänä, jotta tulevaisuudessa malminetsinnän ympäristövaikutukset voidaan ottaa entistä paremmin huomioon.

ELY-keskus esittää lisäksi, että hankealueella tehtäisiin linnustaselvitys, joka olisi vertailukelpoinen aikaisemmin tehtyjen selvitysten kanssa.

Luonnonsuojeluyksikön päällikkö

Ari Neuvonen

Ylitarkastaja

Liisa Viitala

TIEDOKSI

AA Sakatti Mining Oy / Bo Långbacka (sähköpostilla)

Ympäristöministeriö / Aulikki Alanen (sähköpostilla)

Metsähallitus Lapin luontopalvelut / Yrjö Norokorpi (sähköpostilla)

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
Valtakatu 2
96101 Rovaniemi

Lausuntopyyntö 21.12.2012, täydennetty arviointi 7.2.2013

LUONNONSUOJELULAIN 65 §:N MUKAINEN LAUSUNTO VIIANKIAAVAN KAIVOSLAIN MUKAISTEN MALMINETSINTÄLUPIEN NATURA -ARVIOINNISTA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) pyytää alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen, Metsähallituksen, lausuntoa Viiankiaavan kaivoslain mukaisten malminetsintäluoppien Natura-arvioinnista. Lausuntopyynnön liitteenä toimitettiin 19.12.2012 päivitetty versio Natura-arvioinnista. Arviointia on tämän jälkeen täydennetty ja Metsähallitus antaa lausunnon Ahma ympäristö Oy:n (ent. LVT) laatimasta täydennetystä Natura-arvioinnista, joka on päivätty 6.2.2013. Täydennetyt Natura-arvioinnin liitteinä on Golder Associates Ltd:n laatimat selvitykset Viiankiaavan hydrologiasta, kallionäytekairausten kairanreikien vaikutuksesta sekä kairausten apuaineiden vaikutuksesta Viiankiaapaan.

Hankkeen vaihe

AA Sakatti Mining Oy (aik. Anglo American Exploration B.V.) on etsinyt kupari- ja nikkelimalmia Viiankiaavan Natura-alueella sijaitsevalta Sakatin valtausalueella vuodesta 2004. Sakattia koskeva valtausoikeus on ollut voimassa 17.8.2004 - 17.8.2012. Valtaukselle haettiin jatkoaikaa kaivoslain (621/2011) mukaisena malminetsintälupana. Tukes myönsi malminetsintäluvan 24.8.2012. Päätöksestä tehtiin kolme valitusta Rovaniemen hallinto-oikeuteen, joka ratkaisi asian 13.12.2012 kumoten malminetsintäluvahakemuksen ja palauttaen asian Tukesille uudelleen käsiteltäväksi. Nyt lausuttavana oleva Natura-arviointi liittyy malminetsintäluvahakemuksen käsittelyyn.

Kaivosviranomaisen myöntämän kaivoslain mukaisen malminetsintäluvan lisäksi malminetsintä Viiankiaavan soidensuojelualueella vaatii soidensuojeluasetuksen (1988/852) 3 §:n 1 momentin 11 -kohdan mukaisen ympäristöministeriön luvan geologiseen tutkimukseen ja malminetsintään. Ympäristöministeriö on myöntänyt luvat 7.12.2004, 23.1.2009, 1.12.2010 sekä 15.6.2012. Viimeisimmästä luvasta on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen, eikä lupa ole siten lainvoimainen.

Natura-arvioinnissa esitetyt tiedot hankkeesta

Aiempi geologinen tutkimus

Vuodesta 2004 jatkunut tutkimustoiminta Sakatin valtausalueella on käsittänyt geofysikaalisia lentomittauksia, pohjamooreeninäytteenottoa ja kallionäytekairauksia.

Kairaukset on tehty pääsääntöisesti talvella lumipeitteisenä aikana käyttäen menetelmää, joka mahdollistaa kairaussoijan talteenoton. Kairaukset ovat käsittäneet Sakatin alueella yhteensä 120 kairausa, joista 117 kpl sijoittuu Viiankiaavan Natura – alueelle. Kairauksen kokonaismäärä on ollut hieman yli 26 500 metriä.

Moreeninäytteenottoa on tehty talvisin telakäyttöisellä iskuporausyksiköllä linjoilta, joiden väli on 25 metriä. Näytteenottopisteitä on yhteensä noin 1000 kpl.

Suunniteltu geologinen tutkimus

Natura –arvioinnin ja Tukesin 14.1.2013 toimittaman jatkotutkimussuunnitelman mukaan esiintymän jatkuvuuden (erityisesti etelään, pohjoiseen ja länteen) selvittäminen ja malmivarannon laskeminen kansainvälisten standardien mukaan edellyttää kairauksen tihentämistä. Suunniteltujen tutkimusreikien määrä on 150-190 kpl ja ne on tarkoitus kairata 4-5- vuoden aikana. Lisäksi on tarpeen suorittaa vähäisessä määrin talviaikaista pohjamooreeninäytteenottoa sekä maastogeofysiikkaa.

Syväkairauksissa käytetään soijan talteenottoa ja ne on suunniteltu toteutettavan suoalueilla ainoastaan talviaikaan. Kangasmailla kairausa tehdään myös kesällä jättämällä koneet kesäajaksi kivennäismaasaarekkeille. Kairareikien keskisyvyys tulee olemaan noin 600 metriä (vaihteluväli 300 – 1200m). Kairauksia on tarkoitus tehdä Natura –alueella malminetsintäluvan ensimmäisenä vuonna noin **47 kpl**, tämän jälkeen **140 kpl**. Kairauksiin ja muuhun tutkimustoimintaan tarvittava kalusto siirretään paikalle tela-ajoneuvoin suunniteltuja reittejä pitkin. Kairauksen vaatima huoltoajo toteutetaan talvella moottorikelkoilla ja kesällä mönkijöillä. Kesän aikana kairattaville kivennäismaasaarekkeille pääsy edellyttää tilapäisten, mönkijällä kuljettavien, pitkospuureittien rakentamista. Natura -arvioinnissa esitetään kesä- ja talviaikaisten reittien, pitkospuuren sekä kairauspisteiden sijainnit.

Viiankiaavan Natura 2000 -alue

Viiankiaapa (FI 130 1706) on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaisena yhteisön tärkeänä pitämänä alueena (SCI-alue). Alue on myös ilmoitettu komissiolle lintudirektiivin mukaisena erityisenä linnustonsuojelualueena (SPA-alue). Alueen pinta-ala on 6595 hehtaaria.

Viiankiaavan suojeluperusteina ovat siellä esiintyvät yhteensä 11 luontodirektiivin liitteen I mukaista luontotyyppiä ja kolme liitteen II lajia sekä yhteensä 12 lintudirektiivin liitteessä I mainittua lintulajia. Hankkeen vaikutusalueella esiintyy lisäksi kolme sellaista luontodirektiivin luontotyyppiä ja kaksi liitteen II lajia sekä neljä lintudirektiivin liitteen I lajia, joita ei ole mainittu Natura-tietolomakkeella. Lintudirektiivin liitteessä I mainitsemattomia säännöllisesti Viiankiaavan alueella esiintyviä muuttolintuja on yhdeksän lajia.

Arvioinnin asianmukaisuus

Natura-arvioinnin tiedot perustuvat suhteellisen laajaan aineistoon alueella esiintyvistä luonto- ja lintudirektiivin lajeista. Metsähallitus pitää hyvänä sitä, että arvioinnissa on huomioitu kaikki alueella esiintyvät luonto- ja lintudirektiivin lajit sekä luontotyypit eikä vain niitä, jotka on ilmoitettu suojeluperusteeksi aluetta koskevassa tietolomakkeessa.

Metsähallituksen käsityksen mukaan vuosina 2009 ja 2010 tehdyt linnustolaskennat sekä saukko- ja lepakkokartoitukset ovat olleet riittäviä Natura-arvioinnin tarpeisiin. Putkilokasvi- ja sammallajiston osalta arvioinnissa on hyödynnetty ympäristöhallinnon rekistereissä olevat uhanalaistiedot, mutta näiden lisäksi on tehty runsaasti maastoinventointeja. Yhteensä alueella on toteutettu maastoinventointeja 26 maastopäivän verran vuosina 2009, 2010 ja 2012. Lajiston kannalta keskeisenä puutteena on kuitenkin se, etteivät tarkat lajistokartoitukset kata kuin ensimmäisenä malmainsintävuotena kairattavaksi suunnitellut noin 50 aluetta. Loppujen noin 140 alueen osalta arvioinnin johtopäätös siitä, ettei lajistolle aiheudu heikennyksiä perustuu olettamukseen, että ko. alueet inventoidaan ennen toiminnan aloittamista ja mikäli alueella esiintyy uhanalaista lajistoa, kairaussuunnitelmaa tullaan muuttamaan. Em. osin arviointi ei Metsähallituksen käsityksen mukaan täytä sille asetettuja vaatimuksia.

Luontotyypeille aiheutuvien vaikutusten suuruutta arvioitaessa on käytetty tietolomakkeiden arvioon (%-osuus) perustuvia tietoja Metsähallituksen luontotyyppi-inventoinnin todellisten pinta-alatietojen sijasta. Luontotyyppien luonnontilaisuutta koskevat arvioinnit ovat joiltain osin virheellisiä. Esim. sivulla 17 todetaan, että *"Luonnontilaisuudeltaan ja edustavuudeltaan Viiankiaavalla esiintyvät Natura-luontotyypit ovat pääasiassa erinomaisia. Käsiteltyihin metsäsaarekkeisiin rajoittuvat suon osat ovat kuitenkin luokiteltu lähiympäristön synnyttämien muutosten vuoksi korkeintaan luokkaan 'hyvä'."* Suoyhdistymätyyppien eli esim. aapasoiden osalta arvioidaan koko aapasuokokonaisuuden luonnontilaisuus ja edustavuus yhtenä arvona. Viiankiaavan aapasuon, jossa tutkimusalue sijaitsee, arvo on luokassa *"erinomainen"*. Myös osalla letoista arvo on *"erinomainen"* luontotyyppin laajuuden ja lajistotietojen pohjalta

Arvioinnin eräs keskeinen puute on se, ettei siinä oteta kantaa siihen, mikä on kyseisen tutkimusalueen merkittävyys koko Viiankiaapaa ajatellen. Merkittävyyksiä on laskettu mekaanisesti pinta-alojen ja lukumäärien mukaan. Merkittävyyden arvioinnissa ei ole myöskään huomioitu, kuten luontodirektiivi edellyttää, alueen suojelutavoitteita ja luontotyyppin/lajin suotuisaa suojelutasoa. Komission julkaiseman luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan tulkintaohjeen mukaan esimerkiksi *"kaikki tapahtumat, jotka aiheuttavat alueen muodostamisen perustana olevan luontotyyppin kattaman alan supistumista, voidaan katsoa heikentymiseksi. Luontotyyppin kattaman alan supistumista on arvioitava suhteessa sen kattamaan koko pinta-alaan alueella ottaen huomioon kyseisen luontotyyppin suojelun taso"*. Vaikutusten merkittävyydestä tulkintaohje toteaa, että *"vaikutusten merkittävyys on määritettävä suhteessa suunnitelman tai hankkeen kohteena olevan suojeltavan alueen erityispiirteisiin ja luonnonolosuhteisiin ottaen erityisesti huomioon alueen suojelutavoitteet"*.

Arvioinnin tulkintaa hankaloittaa se, ettei laji- ja luontotyyppikohtaisissa tarkasteluissa huomioida yhteisvaikutuksia jo aiemmin, vuosina 2006-2012 toteutettujen 117 kairauksen kanssa vaan yhteisvaikutukset todetaan lyhyesti tarkasteltaessa vaikutuksia Viiankiaavan Natura-alueeseen kokonaisuutena (kappale 6.5). Arvioinnissa olisi tullut kiinnittää huomioita myös siihen, että valtaosa Viiankiaavan Natura-alueesta sisältyy voimassa oleviin valtausalueisiin tai valtaushakemusalueisiin. Sakatin valtausalueen ulkopuolisen alueen osalta mahdollista tutkimustarpeista ja –suunnitelmista sekä niiden yhteisvaikutuksista arviointi ei anna tietoja.

Metsähallituksen käsitys arvioinnin johtopäätöksistä

Vaikutukset luontodirektiivin luontotyypeihin

Hakkeen suunnitellulla toiminta-alueella esiintyy seuraavia Natura-luontotyypppejä: aapasuot, letot, puustoiset suot, luonnonmetsät, vaihettumis- ja rantasuot, humuspitoiset järvet, lähteet ja lähdesuot, metsäluhdat sekä tulvametsät.

Arvioinnissa esitetty käsitys *boreaalista luonnonmetsistä* poikkeaa Metsähallituksen näkemyksestä. Metsähallituksen inventoinneissa kivennäismaasaarekkeiden käsitellyt metsäkuviot eivät kuulu luontotyyppiin luonnonmetsät, eivät edes luokkaan ”*ei-merkittävä*”. Metsäkuviot ovat metsätalouden piirissä olleita metsiköitä, joiden puuston ikä ei ole saavuttanut vanhan (uudistuskypsän) metsän ikää. Kuitenkin myös nämä metsät tulevat ajan kuluessa kehittymään kohti luonnonmetsää.

Luontotyypppejä kuvaavassa kartassa *aapasuoiden* rajausta poikkeaa Metsähallituksen käyttämästä rajauksesta. Metsähallituksen näkemyksen mukaan aapasuoiden rajausta on laajempi kuin kartassa esitetty ja suunnitellut kairaukset sijaitsevat soiden osalta pääosin aapasuolla. Poikkeava rajausta johtunee arvioinnissa käytetystä poikkeavasta luontotyyppin kuvauksen tulkinnasta. Arvioinnissa käytetty tulkinta ei vastaa Natura 2000 –luontotyyppioppaan kuvausta jonka mukaan: ”*Aapasuon reunarämeet ja korvet luetaan kuuluvaksi suoyhdistymään, mikäli ne selvästi ja kiinteästi ovat osa samaa suoyhdistymää. Läheisiä erillisiä soita, suolahdelmia tai juotteja ei sisällytetä suoyhdistymään*”.

Luontotyypeille aiheutuvien vaikutusten merkittävyyden arvioinnissa olisi tullut huomioida kuten aiemmin todettiin myös luontotyyppin suotuisa suojelutaso. Kaikkien hankkeen vaikutusalueella esiintyvien luontotyyppien suojelutaso on Suomessa epäsuotuisa.

Koodi	Luontotyyppi	Suojelutason kokonaisarvio
7140	Vaihettumissuot ja rantasuot	epäsuotuisa riittämätön
7160	Lähteet ja lähdesuot	epäsuotuisa huono – paraneva
7230	Letot	epäsuotuisa riittämätön - heikkenevä
7310	Aapasuot*	epäsuotuisa riittämätön
9010	Luonnonmetsät*	epäsuotuisa riittämätön
91D0	Puustoiset suot*	epäsuotuisa riittämätön
91E0	Tulvametsät*	epäsuotuisa huono – heikkenevä
3160	Humuspitoiset lammet ja järvet	epäsuotuisa riittämätön

*Tulvametsät** on priorisoitu luontotyyppi, jonka suotuisa suojelutaso on Suomessa luokassa ”epäsuotuisa huono – heikkenevä”. Sakatin alueella on yksi tulvametsäkuvio. Pienialaisena puustoisena tyyppinä yhdenkin kairauksen (reitteineen) aiheuttamat vaikutukset voivat suurempia kuin arvioinnissa esitetty ’ei merkittävää vaikutusta’. Metsähallituksen näkemyksen mukaan varovaisuusperiaatetta noudatettaessa luontotyyppikuviolla ei tulisi kulkea eikä kairata ollenkaan.

Myös luontotyypin *lähteet ja lähdesuot* suojelutaso on luokassa ”epäsuotuisa huono”. Ko. luontotyypin sekä alueen muiden pienvesien turvaamiseksi kairauksissa tarvittavaa jäähdytysvettä ei tule ottaa lähteistä eikä vähävetisistä pienvesistä.

Luontotyyppien osalta merkittävyksiä on tarkasteltu mekaanisesti pinta-alojen mukaan. Jo pelkästään esitettyjen lajisto- ja hydrologiatietojen mukaan on kuitenkin selvää, että kyseessä on koko Natura -alueen monimuotoisuuden kannalta poikkeuksellisen tärkeästä alueesta. Hankkeen vaikutusalueella suon reunan vanhoihin jokiuomiin muodostuneet luhtaiset, osin ohutturpeiset ja kausivaihtelevat osat tulevat kiinni rehevään koivulettomaiseen alueeseen, jolle pohjavesiä purkautuu laaja-alaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että alueella on paitsi runsaasti lettoja, myös huomattavaa pienipiirteistä vaihtelua ja siihen liittyen kaikkein uhanalaisimmille kasvilajeille tarpeellista avointa tilaa. **Alueen merkitys lettojen ja aapasoiden edustavuudelle on siis suurempi kuin pelkkä pinta-alallinen prosenttiosuus antaisi aiheita olettaa. Siten myös letoille ja aapasoille aiheutuvat vaikutukset ovat Metsähallituksen käsityksen mukaan merkittävämpiä kuin arvioinnissa on esitetty.** Arvioinnissa ei ole kiinnitetty huomiota siihen, missä määrin Viiankiaavan aapasuon muut lettomaiset osat ovat muuttuneet ojitusten seurauksena. Sakatin alue edustaa toistaiseksi erittäin hyvin luonnontilansa säilyttäneitä osaa.

Vaikutukset luontodirektiivin lajeihin

Luontodirektiivin liitteen II lajeista Viiankiaavalla esiintyvät lettorikko, lapinleinikki, kiiltosirppisammal, lapinsirppisammal, isonuijasammal ja saukko.

Koodi	Laji	Suojelutason kokonaisarvio
1528	Lettorikko	epäsuotuisa riittämätön
1972	Lapinleinikki	suotuisa
1393	Kiiltosirppisammal	epäsuotuisa riittämätön
1983	Lapinsirppisammal	epäsuotuisa riittämätön
1389	Isonuijasammal	epäsuotuisa huono
1355	Saukko	suotuisa

Saukkoon toiminnalla ei ole merkittävästi heikentäviä vaikutuksia, sillä tutkimusalueilla ei ole saukon elinpiirin kannalta oleellisia ts. talven yli sulana pysyviä vesistöjä.

Viiankiaavan Natura-alue on lettorikon huomattavimpia esiintymäalueita Suomessa. Natura-verkoston kuuluvia kohteita tarkasteltaessa Viiankiaavalla on neljänneksi eniten lettorikkoesiintymiä (24 kpl) ja kolmanneksi eniten kukkivia versoja (79 764 kpl). Lisäksi Viiankiaavalla on yksilömääräisesti (74 600 kpl) runsain tunnettu esiintymä. Sakatin valtausalueelta ei kuitenkaan inventoinneissa ole löydetty lettorikkoja.

Lapinleikin ainoa tunnettu esiintymä Viiankiaavalla sijaitsee Sakatin länsiosassa YSA-alueella, jossa malminetsintä ei alueen rauhoitussäännösten mukaan ole mahdollista.

Vaikka kiiltosirppisammalen tiedetään esiintyvän 91 Natura-alueella, lajin suojelun kannalta Viiankiaapa on Suomen tärkeimpiä Natura-alueita. Lajin havaintopaikkoja on Viiankiaavalla 801 kpl (kaikilla Natura-alueilla yhteensä 1287 kpl). Huomioitava on kuitenkin se, että lajin havaintopaikkojen tallennus ympäristöhallinnon Eliölajit – järjestelmään on tapahtunut eri tavoin kuin muilla alueilla. Järjestelmään on tallennettu pisteitä tiuhemmin kuin muilla alueilla, jopa yksittäisten kasvustojen tarkkuudella. Lisäksi lajia on havainnoitu maastossa tällä alueella huomattavan tarkasti muihin alueisiin verrattuna. Näistä seikoista huolimatta aikaisemmatkin tiedot ovat osoittaneet Viiankiaavan tärkeyden lajin suojelussa.

Myös isonuijasammalelle Viiankiaapa on tärkeimpiä Natura-alueita Suomessa. Laji tunnetaan nykyään 26 Natura-alueelta. Nykytietojen mukaan Viiankiaapa kuuluu lain suojelussa kolmen parhaimman Natura-alueen joukkoon. Suhteellinen populaatiokoko havaintopaikkojen määrän perusteella on arviolta 4,3 % Suomen koko kannasta, ja vajaat 9 % Suomen Natura-alueilla kasvavasta kannasta.

Lapinsirppisammal on Viiankiaavalla esiintyvistä direktiivisammalista kaikkein harvinaisin ja harvalukuisin. Varsinkin tämä laji on näistä kolmesta erityisesti taantunut soiden ojituksen, pellonraivauksen ym. johdosta. Varmuudella lajin tiedetään esiintyvän tällä hetkellä 16 Natura-alueella, näistä parhaimmalla Olvassuon alueella lajista tunnetaan 6 paikkaa. Viiankiaapa kuuluu lajin parhaimpien esiintymäalueiden joukkoon tunnetulla 2 paikallaan.

Isonuijasammal ja lapinsirppisammal ovat harvinaisia ja todella jyrkästi vähentyneitä kaikkialla. Lajien taantumiselle ei tiedetä varmoja syitä. Viiankiaavalta löydetty esiintymät tekevät siitä yhden koko maan tärkeimmistä esiintymistä molemmille lajeille. Kummallekin lajille on ominaista esiintyminen pieninä laikkuina ja ilmeisen heikko kilpailukyky. Yhdenkin esiintymän katoaminen voisi näiden lajien kohdalla olla kohtalokasta.

Metsähallitus esittää, että malminetsintälupaa koskevassa päätöksessä toiminta rajataan alkuvaiheessa kattamaan vain ne 50 ensimmäisen toimintavuoden aikana kairattavaksi suunniteltua kohdetta, joiden osalta on olemassa jonkinlainen varmuus siitä, ettei malminetsinnällä vaaranneta uhanalaisten lajien esiintymiä. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti kairauksissa tulisi jättää 50 metrin suojavyöhyke uhanalaisen lajien esiintymäpaikkojen ympärille.

Vaikutukset lintudirektiivin lajeihin ja alueella säännöllisesti esiintyviin muuttolintuihin

Arvioinnin mukaan kairaustoiminnan pääasialliset vaikutukset linnustoon ovat kairauksesta aiheutuvia suoria häiriövaikutuksia. Arvioinnin heikkous linnuille aiheutuvien vaikutusten osalta on siinä, että häiriöherkkyys on hyvin lajikohtaista ja tutkimukseen perustuvaa tietoa on olemassa vähän. Vaikka yksittäisille lajeille aiheutuvat haitat eivät ylittäisikään merkittävän heikentämisen –kynnystä, kyse on

kuitenkin linnuston suojelemiseksi osoitetusta erityisestä suojelualueesta (SPA-alue). Myös alueelle laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan linnuston suojelu on Viiankiaavan tärkeimpiä suojelutavoitteita. **Alueen linnustoon kohdistuvien suojelutavoitteiden turvaamiseksi Metsähallitus esittää, että malminetsintätoimintaa ei tulisi sallia lintujen pesimäaikana 15.5.-31.7. eikä uhanalaisten petolintujen reviirien läheisyydessä jo valtausoikeutta koskevassa päätöksessä asetettujen rajoitusten mukaisesti.**

Vaikutukset alueen eheyteen

Arvioinnissa on lajistolle ja luontotyypeille aiheutuvien vaikutusten lisäksi pyritty selvittämään alueen hydrologiaa sekä sitä, millaisia vaikutuksia kairauksilla on pinta-, pohja- ja kalliopohjaveden virtausolosuhteisiin sekä kemialliseen koostumukseen. Myös kairauksissa käytettyjen apuaineiden määriä, kulkeutumista ja ekologista riskiä pyrittiin selvittämään.

Luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklan 3 kohdan mukaan "alueelle aiheutuvien vaikutusten arvioinnista tehtyjen johtopäätösten perusteella – toimivaltaiset kansalliset viranomaiset antavat hyväksyntänsä tälle suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta kyseisen alueen koskemattomuuteen".

Luontodirektiivissä ei koskemattomuuden käsitettä ole erikseen määritetty, mutta komission tulkintaohjeen mukaan koskemattomuus liittyy alueen suojelutavoitteisiin ja sen merkitys liittyy "ehjänä tai täydellisenä" olemiseen. Alueen koskemattomuus liittyy siten alueen ekologiin ominaisuuksiin ja niiden säilymiseen tulevaisuudessakin. Hankkeen tai suunnitelman hyväksymisen edellytyksenä on näin ollen varmuus, siitä että alue ja sen ekologiset ominaisuudet säilyvät hankkeen toteutuessa. Natura-alueen ekologisen koskemattomuuden (eheyden) yhteydessä on huomioitava, että vaikka hankkeen tai suunnitelman vaikutukset eivät olisi mihinkään suojeluperusteena olevaan luontotyyppiin tai lajiin yksinään merkittäviä, vähäiset ja kohtalaiset vaikutukset moneen luontotyyppiin tai lajiin saattavat vaikuttaa alueen ekologiseen rakenteeseen ja toimintaan kokonaisuutena. Muutokset voivat kohdistua myös alueen tavanomaiseen lajistoon ja vaikuttaa sitä kautta välillisesti merkittävästi suojeluperusteena olevien lajien sekä luontotyyppien rakenteeseen, laatuun ja toimintaan.

Arvioinnissa esitetty alueen eheyttä koskevaa vaikutustarkastelun ongelma on kuten aiemmin luontotyyppien osalta todettiin se, ettei se, ettei siinä huomioida Sakatin alueen erityisyyttä. Metsähallituksen käsityksen mukaan yhteensä kaikkiaan yli 300 syväkairauksen toteuttaminen alle 170 hehtaarin laajuisella alueella aiheuttaa itse toiminnan ja siihen liittyvän kulkemisen vuoksi muutoksia, joiden yhteisvaikutuksia on vaikea varmuudella etukäteen arvioida eikä muutosten jälkeisestä palautumisesta tai siihen vaadittavasta ajasta ole tietoa. On mahdollista, että arvioinnin johtopäätös siitä, ettei toiminnalla ole LsL 66§:n tarkoittamia merkittävästi heikentäviä vaikutuksia alueen suojeluperusteena oleviin luonnonarvoihin, on oikea. Arviointiin liittyy kuitenkin epävarmuutta ja koska kyseessä on luonnon monimuotoisuuden kannalta erittäin merkittävästä alueesta, **Metsähallituksen näkemyksen mukaan varovaisuusperiaatteen mukaisesti tutkimussuunnitelmaa tulisi karsia harventamalla näytteenottoväliä ja lisäämällä kairausten etäisyyttä uhanalaisten**

lajien esiintymäpaikoista. Kairaukset tulisi keskittää talviaikaan, jotta kulkemisesta aiheutuva yleinen kasvillisuuden kuluminen voitaisiin minimoida. Huomioita tulisi kiinnittää myös kairauksen syvyyteen, sillä syvissä rei'issä käytettävien apuaineiden määrät kasvavat eikä näiden aineiden ekologisesta haitattomuudesta ole varmuutta.

Vaikutukset alueen suojelutavoitteisiin

Luontodirektiivi korostaa vaikutusten arvioinnin velvoitetta myös alueen suojelutavoitteisiin. Tietolomakkeen mukaiset laji- ja luontotyyppitiedot ovat perustana kun jäsenvaltio määrittelee suojelutavoitteet esimerkiksi hoito- ja käyttösuunnitelmalla. Ympäristöministeriö on vahvistanut Viiankiaavan Natura 2000-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman 20.9.2005. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa alueen keskeiset suojelutavoitteet ovat linnuston, aapasoiden, lettojen, huuresammallähteiden ja luonnonmetsien suojelu. Suunnitelman luonnonkäyttöä koskevassa osiossa ei malminetsintää tunnisteta alueen käyttömuodoksi.

Suojelutavoitteiden saavuttamiseksi alue on perustettu soidensuojelualueeksi (laki 851/1988). Myös muussa alueiden käytön suunnittelussa, mm. Pohjois-Lapin maakuntakaavassa alueen käyttömuodoksi on vahvistettu luonnonsuojelualue.

Luontodirektiivi 6 artikla eikä kyseisen artiklan toimeenpanoa koskeva komission tulkintaohje anna selkeätä ohjetta siitä, milloin Natura-alueella tapahtuvaa toimintaa tulee pitää suojelutavoitteiden vastaisena. Metsähallitus katsoo, että ympäristöministeriön harkitessaan soidensuojeluasetuksen (852/1988) mukaista lupaa Natura-arvioinnissa esitetylle malminetsintätoiminnalle tulisi myös ottaa kantaa siihen, onko toiminnan luonne ja sen laajuus sellaista, että sitä voidaan pitää suojelutavoitteiden vastaisena.

Lausunnon valmisteluun Metsähallituksen Lapin luontopalveluissa ovat osallistuneet erikoissuunnittelijat Elisa Pääkkö ja Päivi Paalamo, ylitarkastaja Tuomo Ollila ja aluepäällikkö Yrjö Norokorpi.

Jyrki Tolonen
Aluejohtaja

Liinu Törvi
Erikoissuunnittelija

TIEDOKSI Liisa Viitala, Lapin ELY-keskus
Aulikki Alanen, ympäristöministeriö

AA Sakatti Mining Oy
PL 38
99601 Sodankylä

SELITYSPYYNTÖ

Tukes varaa hakijalle tilaisuuden selityksen antamiseen lausunnoista, muistutuksista ja mielipiteistä, joiden kopiot ovat tämän kirjeen liitteenä.

Hakija: AA Sakatti Mining Oy
Alueen sijainti: Sodankylä
Alueen nimi: Sakatti 1-5

Hakemukselle on annettu lupatunnus ML2012:0036.

Mikäli hakija muuttaa selityksessään hakemusta joiltakin osin (esim. alueen muutos), tulee hakijan tältä osin toimittaa muutoksen edellyttämät tiedot, asiakirjat ja kartat.

Selitys tulee toimittaa lupatunnus ML2012:0036 mainiten viimeistään 21.5.2012 osoitteeseen:

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
PL 66
00521 HELSINKI

tai sähköisesti osoitteeseen kaivosasiat@tukes.fi.

Määräajan noudattamatta jättäminen ei estä asian ratkaisemista.

Ilkka Keskitalo
Ylitarkastaja

LIITTEET

Annetut lausunnot, muistutukset ja mielipiteet

Lausunto: Metsähallitus ja ELY-Keskus

Mielipide: Lapin luonnonsuojelupiiri ry, yksityishenkilöt

ASIANAJOTOIMISTO BIRD & BIRD OY
Mannerheimintie 8, 00100 Helsinki
☎ 09 622 6670, Fax 09 622 6677

LIITE 14
(KOPIO)

TURVALLISUUS- JA KEMIKAALIVIRASTOLLE

ASIA

Selitys lupa-asia ML2012:0036

HAKIJA

AA Sakatti Mining Oy (jäljempänä myös "Yhtiö")
Y-tunnus: 2436768-3
Kotipaikka: Sodankylä

HAKIJAN ASIAMIEN JA PROSESSIOSOITE

Asianajaja Jaakko Hietala
Asianajotoimisto Bird & Bird Oy
Mannerheimintie 8, 00100 Helsinki
Puhelin: 09 622 6670
Faksi: 09 622 6677
Sähköposti: jaakko.hietala@twobirds.com

SELITYKSEN ANTAMISEN PERUSTE JA AIKA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (jäljempänä "TUKES") on 7.5.2013 päivätyllä selityspyynnöllään varannut malminetsinnän jatkoluvan ja sitä koskevan täytäntöönpanopyynnön hakijalle AA Sakatti Mining Oy:lle tilaisuuden antaa selityksensä asiassa annettujen lausuntojen, muistutusten ja mielipiteiden johdosta. Selitystä on pyydetty selityspyynnön liitteinä olevista Metsähallituksen 26.4.2013 päivätyistä ja Lapin ELY-keskuksen 3.5.2013 päivätyistä lausunnoista sekä Lapin luonnonsuojelupiiri ry:n 7.5.2013 päivätyistä mielipiteistä.

Määräaika selityksen antamiselle on viimeistään tiistaina 28.5.2013.

SELITYS

Yhtiön näkemyksen mukaan selityspyynnössä yksilöidyissä lausunnoissa tai mielipiteissä ei ole tuotu esiin mitään sellaista, mikä antaisi aiheutta olla myöntämättä Yhtiölle malminetsinnän jatkolupaa Yhtiön hakemuksen mukaisesti tai mitään sellaista, mikä estäisi TUKESia antamasta Yhtiölle täytäntöönpanomääräystä Yhtiön hakemuksen mukaisesti.

Yhtiö uudistaa näin ollen hakemuksensa sekä pyytää, että TUKES antaa kaivoslain 169 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanomääräyksen.

PERUSTEET

1. HAKEMUKSEEN LIITTYVÄT PERUSTEET

1.1 Metsähallituksen ja Lapin ELY-keskuksen lausunnot

Metsähallitus ja Lapin ELY-keskus eivät ole lausunnoissaan vastustaneet malminetsintäluvan myöntämistä. Näin ollen Yhtiön näkemyksen mukaan malminetsintälupa voidaan myöntää.

Metsähallitus ja Lapin ELY-keskus ovat esittäneet lausunnoissaan joitakin malminetsintäluvan lupamääräyksiksi toivomiaan seikkoja. Esitettyjen lupamääräysten osalta Yhtiö toteaa kootusti, että Yhtiö uudistaa hakemuksensa ja vaatii malminetsintäluvan antamista hakemuksensa mukaisena. Yhtiö jättää luonnollisesti TUKESin harkittavaksi missä laajuudessa se katsoo tarpeelliseksi antaa lupamääräyksiä.

Muutamien yksittäisten lupamääräyksiä koskevien Metsähallituksen ja Lapin ELY-keskuksen ehdotusten osalta Yhtiö toteaa yhteisesti seuraavaa, koska kyseisten tahojen perusteet ovat suurilta osin päällekkäiset.

Metsähallitus ja Lapin ELY-keskus ovat esittäneet toimenpiteiden ja/tai kairausten ajankohdan ja määrän rajoittamista lupamääräyksiin. Metsähallituksen ja Lapin ELY-keskuksen mukaan malminetsintälupa tulisi rajata kattamaan vain ensimmäisen vuoden aikaiset noin 50 kairauskohdetta. Yhtiön näkemyksen mukaan Metsähallitus ja Lapin ELY-keskus eivät ole esittäneet mitään sellaisia perusteita, joiden vuoksi näin olisi toimittava. Yhtiön esittämässä tutkimussuunnitelmassa sekä Natura-arviossa on jo kaikilta osin käsitelty kaikkien hakemuksen mukaisten toimenpiteiden ja/tai kairareikien vaikutukset (niin yksittäisten toimenpiteiden vaikutukset kuin toimenpiteiden yhteisvaikutuksetkin). Kuten Yhtiö on aiemminkin asiassa esittänyt, kaivoslaki edellyttää, että malminetsintäluvan nojalla esiintymän laatu, laajuus ja hyödyntämiskelpoisuus selvitetään asianmukaisesti. Yhtiö voi selvittää esiintymän laadun, laajuuden ja hyödyntämiskelpoisuuden ainoastaan jos tutkimussuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet sallitaan, joten kaivoslaki edellyttää, ettei toimenpiteiden määrää rajoiteta.

Metsähallituksen mukaan kairausten etäisyyttä uhanalaisten lajien esiintymispaikoista tulisi lisätä. Kuten Yhtiö on jo aiemmin asiassa tuonut esiin, kairauksia ei suoriteta uhanalaisten lajien esiintymispaikoilla, ja tämä on selkeästi tuotu esiin myös Natura-arviossa.

Metsähallituksen mukaan asiassa tulisi asettaa vakuus. Kuten Yhtiö on jo todennut, Yhtiö jättää TUKESin harkintaan vakuuden tarpeen ja Yhtiö on tarvittaessa valmis asettamaan vakuuden. Vakuuden suuruus jätetään TUKESin harkintaan olettaen, että vakuuden suuruus on kohtuullinen.

Metsähallituksen ja Lapin ELY-keskuksen mukaan malminetsintäluvassa tulisi antaa moottoriajoneuvolla liikkumista rajoittavat lupamääräykset. Yhtiön tutkimussuunnitelmassa ja Natura-arviossa on jo käsitelty tutkimustoiminnassa käytettävät maastoliikenteeseen liittyvät seikat, ja Natura-arvio sisältää kattavan arvion maastoliikenteen vaikutuksista.

1.2 Lapin Luonnonsuojelupiiri ry:n mielipide

Lapin luonnonsuojelupiiri ry ei ole Yhtiön näkemyksen mukaan tuonut mielipiteessään esiin mitään sellaista, minkä vuoksi malminetsintälupaa ei voitaisi antaa.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry perustelee mielipidettään lähinnä tutkimussuunnitelman mukaisten toimenpiteiden yhteisvaikutuksilla. Kuten edellä kohdassa 1.1 on todettu, tällaiset vaikutukset on jo Natura-arviossa huomioitu.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry vetoaa perusteenaan siihen, että mahdolliset heikentävä vaikutukset olisi Yhtiön aiemman Natura-arvion mukaan arvioitava uudelleen, jos toiminta jatkuu talven 2009–2010 jälkeen. Yhtiö on toiminut näin ja uusi arvio on suoritettu.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry vetoaa vielä mielipiteessään siihen, että seuranta tai raportointia ei olisi Yhtiön toimesta hoidettu asianmukaisesti. Yhtiö on tämän osalta jo aiemmin asiassa esittänyt noudattaneensa seurantaan ja lupaehtoihin liittyviä velvoitteitaan. Asialla ei ylipäätään ole oikeudellista merkitystä nyt käsillä olevan lupaharkinnan kannalta.

Yhtiö huomauttaa vielä lopuksi, että Lapin luonnonsuojelupiiri ry tai lausunnon antaneet viranomaiset eivät ole lausunnoissaan tai mielipiteissään edes esittäneet väitteitä siitä, että alueen olosuhteissa olisi tapahtunut muutoksia, jotka johtaisivat siihen, ettei toimintaa voitaisi jatkaa.

2. TÄYTÄNTÖÖNPANOPYYNTÖÖN LIITTYVÄT PERUSTEET

Yhtiön perustellun näkemyksen mukaan asiassa on selvää, että Yhtiön suunnitteleminen toimien aiheuttamat vaikutukset alueen luontoarvoille ovat luonteeltaan erittäin vähäisiä, eivätkä ne aiheuta mitään haittaa. Kuten Yhtiö on aiemminkin asiassa todennut, kyse on malminetsinnästä, ei kaivostoiminnasta. Malminetsintäluvan nojalla Yhtiö ei edes voisi kaivoslain mukaan ryhtyä esiintymän hyödyntämiseen. TUKESin mahdollisesti myöntämä täytäntöönpanomääräys ei nyt käsillä olevassa tapauksessa millään tavoin kavenna valitukseen oikeutettujen muutoksenhakuoikeutta, eikä lupapäätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhaku hyödyttömäksi.

Niin Metsähallitus, Lapin ELY-keskus kuin Lapin luonnonsuojelupiiri ry:kin ovat vastustaneet täytäntöönpanomääräyksen antamista. Edellä mainitut tahot ovat esittäneet vastustamiselleen hyvin vähän perusteita, mutta Yhtiö ottaa näihin perusteisiin yhtä kaikki kantaa seuraavassa.

Metsähallitus perustelee kantaansa sillä, että silloin kun itse lupapäätös on riittävän yksityiskohtainen, yksikään taho ei ylipäätään tulisi valittamaan päätöksestä eikä täytäntöönpanomääräys siten olisi tarpeen. Yhtiöllä on kuitenkin painavia syitä olettaa, että joku taho valittaa lupapäätöksestä. Metsähallituksella ei ole valtuuksia päättää tai taata, että mikään taho ei valittaisi lupapäätöksestä. Tästä johtuen ja kuten Yhtiö on

aiemminkin todennut, kaivoslain 169 §:n mukainen täytäntöönpanomääräys on tarpeen. Kaivoslain 169 §:ään liittyvän hallituksen esityksen mukaan malminetsintäluvan voimassaolon jatkamisesta annettua päätöstä koskeva valitus voi kohdistua johonkin rajattuun erilliskäytösympäykseen, esimerkiksi malminetsintäalueen tiettyyn osaan taikka tiettyihin malminetsintämenetelmiin. Hallituksen esityksen mukaan tällainen saattaisi nimenomaan tarpeettomasti viivästyttää malminetsinnän jatkamista koko malminetsintäalueella, ja täytäntöönpano voidaan sallia.

Metsähallitus on vielä esittänyt perusteenaan, että suojelualueella luonnonsuojeluun kohdistuvia ennalta arvaamattomia vaikutuksia saattaa ilmaantua itse lupaprosessin aikana, joten täytäntöönpanoa ei tulisi sallia. Lupaprosessin aikana minkäänlaisia vaikutuksia ei kuitenkaan ylipäätään synny, jos täytäntöönpanoa ei sallita, sillä luvan nojalla ei voida ryhtyä toimiin ennen sen lainvoimaisuutta. Ja toisaalta jos täytäntöönpano sallitaan, vaikutukset ovat hyvin vähäisiä, kuten tutkimussuunnitelmassa ja Natura-arviossa on selkeästi todettu, joten mitään ennalta suunnittelemttomia vaikutuksia ei voi ilmaantua toimenpiteiden ollessa lupamääräysten mukaisia.

Lapin ELY-keskus on puolestaan pääasiallisena perusteenaan täytäntöönpanon estämiseksi tuonut esiin sen seikan, että ympäristöministeriön myöntämä tutkimuslupa ei ole lainvoimainen. Tällä seikalla ei ole malminetsintäluvan myöntämisen tai täytäntöönpanomääräyksen antamisen kannalta oikeudellista merkitystä. On selvää, että Yhtiöllä tulee kaivoslain nojallakin olla käytössään kaikki muutkin malminetsintätoimia varten tarvittavat viranomaisluvut tällaisten toimenpiteiden suorittamista varten, ja Yhtiö luonnollisesti noudattaa lakeja ja lupamääräyksiä eikä ryhdy tutkimussuunnitelman mukaisiin toimiin ennen kuin kaikki luvat ovat täytäntöönpanotavissa. Tarpeen mukaan TUKES voi Yhtiön näkemyksen mukaan antaa täytäntöönpanon salliessaan määräyksen siitä, että kaikkien viranomaislupien tulee olla asianmukaisesti järjestettyinä ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

Lapin luonnonsuojelupiiri ry on perustellut täytäntöönpanomääräyksen antamatta jättämistä sillä, että korkein hallinto-oikeuskaan ei ole antanut täytäntöönpanomääräystä tutkimuslupaa koskevassa asiassa. Tällä seikalla ei ole oikeudellista merkitystä asiassa vaan kulloisenkin lain nojalla kussakin asiassa toimivaltainen viranomainen harkitsee itsenäisesti täytäntöönpanomääräyksen antamisen edellytykset. Edellytykset eroavat toisistaan kyseisissä asioissa.

LOPUKSI

Yhtiö pyytää edelleen, että hakemus käsitellään kiireellisenä.

PÄIVÄYS

Helsingissä 24. päivänä toukokuuta 2013

LAATI

/Jaakko Hietala
asianajaja, Helsinki
AA Sakatti Mining Oy:n asiamiehenä

Malminetsintäluva-alue

Nimi: ML2012:0036 (Sakatti 1-5)
Sijainti: Sodankylä, Viiankiaapa

Tukes suoritti maastokäynnin 24.5.2013 malminetsintäluvapäätöksen ja täytäntöönpanomääräyksen lupaharkinnan tueksi.

Maastokäynnin suorittivat ylitarkastajat Ilkka Keskitalo, Heikki Puhakka ja mukana tarkastuksessa olivat edustajat AA Sakatti Mining Oy:ltä, Laura Paakkonen ja Jani Muotka. Tarkastimme paikan päällä ne kohteet, joille on esitetty AA Sakatti Mining Oy:n Natura-arviossa toimenpiteitä. Tarkastimme samalla muutamia aikaisemmin valtauspäätöksen 7812/1-5 voimassaoloaikana kairattuja kairakohteita, pohjaveden mittauspisteitä sekä ympäristöä yleensä.

Aiemmin suoritettavat kairauskohteet olivat siistit. Kulku kairapisteille oli pääasiassa tehty olemassa olevia varsiteitä (uria) pitkin, muutamalla kairapisteellä oli katkaistu myös muutama puu pystystä juuri reikäpaikan läheisyydestä. Jälkitoimenpiteet kohteilla olivat riittävät.

Kohteet sijaitsivat Natura-arviossa kuvatuilla kohteilla. Pääsääntöisesti tutkimussuunnitelman mukainen alue on kuivahko kankaan, variksenmarja-mustikkatyypin mäntypuuvaltaista metsää, joka on hattu aiemmin. Kivennäismaasaarekkeet jossa kesäaikaista tutkimusta on suunniteltu tehtävän, olivat maastossa Natura-arviossa aivan kuvatun kaltaisia. Alueella on selvästi nähtävissä vielä puunkorjuun aikana syntyneet tieurat, osin kuitenkin pioneeripuulajien (lehtipuita) valtaamina. Jatkoaikahakemuksen ML2012:0036 tutkimussuunnitelman mukaan tilapäisesti rakennettavien pitkospuiden paikat tarkistettiin myös maastossa. Pitkospuiden paikat olivat kosteikkoja tai suotyyppisiä, rajautuen kuitenkin aina kivennäismaasaarekkeisiin. Muuttumavyöhykkeet suotyypeiltä kivennäismaasaarekkeille olivat lyhyehköjä. Pitkospuut olivat suunniteltu kohteille tulevien urien suuntaisesti.

Pohjoisin pitkospuukohde ei sijaitse malminetsintäluva-alueella, mutta koska kulku alueelle on jotenkin järjestettävä, tämä tiepohja on paras keino toteuttaa se. Pitkospuut vähentävät jälkien syntymistä, vaikka tie onkin kivipohjainen (kuva 1)

Alueen pohjoisosassa aapasuotyypillä törmäsimme useampiin yksittäisiin mönkijän uriin. Tiedustelimme niiden alkuperää, mutta yhtiön kenttäteknikon mukaan jäljet eivät olleet yhtiön toimista, vaan olivat syntyneet alueella harjoitettavasta muusta elinkeinosta. Yksittäiset jäljet eivät kuitenkaan olleet merkittäviä, eivätkä todennäköisesti ole havaittavissa suolla pitkään.

Ilkka Keskitalo
ylitarkastaja

Liitteet Valokuvia tarkistuskohteilta, otettu 24.5.2012 (4kpl)

Kuva 1 (Pitkospuukohde 1, malminsetsintäalueelle johtavalla tiellä)

3 (4)

Kuva 2 (Pitkospuukohde 2)

Kuva 3 (Pohjaveden tarkkailupiste)

Kuva 4 (Vanha kairakohde)

Kuva 5 (Kuljettu reitti maastossa)

